

KATALIKIŠKOSIOS MOKYKLOS ETOSO ĮTAKA ŠEIMOS VERTYBIŲ UGDYMU(SI)

Vaineta Juškienė

Klaipėdos universitetas

Anotacija

Straipsnyje aptariamas katalikiškosios mokyklos vaidmuo, ugdant tradicines šeimos vertybes. Atskleidžiamas katalikiškosios mokyklos etoso fenomenas akcentuojant religinę jo dimensiją, aptariami katalikiškojo ugdymo bruožai, paremti Bažnyčios Magisteriumo nuostatomis. Atskleidžiama krikščioniškoji šeimos samprata, pagrindiniai jos bruožai ir uždaviniai. Nagrinėjami jaunuolių vertybinių orientacijų ypatumai šeimos vertybių aspektu skirtingų tipų mokyklose. Apatariama katalikiškosios mokyklos įtaka ugdytinių požiūriui į tradicines šeimos vertybes, jaunimo nuostatos žmogaus gyvybės neliečiamumo ir nutraukimo požiūriu. Tyrimo rezultatai rodo, kad ugdymas šeimai, jos puoselėjimas, saugojimas yra svarbus katalikiškojo auklėjimo uždavinys, priešinant mūsų kultūroje beįsigalinčioms pseudovertybėms ir teigiamai veikiantis šandieninio jaunimo vertybinius-moralinius sprendimus.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: katalikiškoji mokykla, šeima, vertybės, katalikiškasis ugdymas.

Abstract

The article reveals the role of a catholic school in training traditional family values. It underlines the phenomenality of the catholic school ethos highlighting its religious dimension; discusses exceptional features of catholic moral training based on guidelines of the Church Magisterium; reveals Christian family conception, its essential features and tasks; analyses peculiarities of valuable attitudes of the youngsters in respect of family values in various schools; highlights the influence of the catholic school on the attitude of schoolchildren towards traditional family values, the attitude of the youth towards the inviolability of human life and abortion. The investigation results show that family training, nurturance and preservation is an important and effective task of the catholic training that helps to resist the pseudo values emerging in our culture and that makes a positive influence on valuable-moral decisions of the youth.

KEY WORDS: catholic school, family, values, catholic education.

Įvadas

Vienas svarbių ugdymo tikslų – rengti jaunuolius prasmingam gyvenimui šeimoje ir visuomenėje. Ši užduotis keliama ir šeimai, ir mokyklai. Tai sudėtingas procesas, suvokiant, kad šių laikų šeima patiria

nemažai visuomeninių, ekonominių, kultūrinių pokyčių. Tokiai dabarties situacijai būdingi ir teigiami, ir negiami aspektai. Viena vertus, stipriau jaučiama asmens laisvė, santuokoje daugiau dėmesio skiriama tarpusavio santykiams, moters orumui, motinystės ir tėvystės atsakingumui, vaikų auklėjimui. Suvokiama būtinybė palaikyti tarp šeimų glaudesnius ryšius, pabrėžiama šeimos atsakomybė už teisingesnės visuomenės kūrimą. Antra vertus, atsiranda ir kai kurių pagrindinių vertybių degradavimo požymių: klaidingas sutuoktinių savarankiškumo supratimas, didelis chaosas tėvų ir vaikų autoriteto klausimu, praktiniai sunkumai, kuriuos dažnai tenka patirti šeimai, perduodant vertybes, nuolat augantis skyrybų skaičius, abortai, kuriuos pateisina naujos gyvybės pradėjimui priešingas mąstymo būdas. Tų neigiamų reiškinių priežastis – neteisingas laisvės suvokimas, kai ji suprantama kaip nepriklausoma galia, leidžianti siekti asmeninės gerovės, dažnai nepaisant kitų. Kartais atrodo, kad moderni visuomenė vis dažniau abejoja pačia santuokos ir šeimos institucija. Tą liudija įvairių „sutarčių“, „greitų skyrybų“ ir pan. dokumentai, nebepaliekant vietos pagrindiniams santuokos veiksniams – meilei ir atsakomybei. Tuos, kuriems šeima yra vertybė, neramina homoseksualių asmenų sąjungų įteisinimas, leidimas šioms poroms pradėti įsivaikinimo procedūras. Pasak kai kurių politikos veikėjų, netrukus tai turėtų tapti norma visoje Europos Sąjungoje, nes tai reikštų, kad einame laisvės ir tolerancijos keliu. Šiame kontekste aktualu dar kartą apsvarstyti pagrindinius šeimos sampratos aspektus, ugdymo institucijų vaidmenį puoselėjant pažangias jaunimo nuostatas šeimos vertybių požiūriu.

Svarbiu šeimos institucijos ramsčiu ir vertybių ugdytoja visais laikais buvo ir yra Bažnyčia. Viena jos dalyvavimo auklėjant jaunimą galimybių yra katalikiškąja pasaulėžiūra pagrįstos bendrojo lavinimo mokyklos, kurios, kaip ir kitos ugdymo įstaigos, kelia visuotinai priimtus šiandieninio ugdymo tikslus, tik jų siekia katalikiškojo ugdymo principais. Kita vertus, tai, kas minėta, tarsi rodytų, kad krikščionybė jau nebepajėgi priešintis naujiems modernios gyvenamosios standartams. Taigi kyla klausimas, ar katalikiškasis ugdymas šiandien dar aktualus?

Mokslinė problema – katalikiškosios mokyklos etoso vaidmuo diegiant ir puoselėjant šeimos vertybes.

Tyrimo objektas – šeimos vertybių ugdymas katalikiškosios mokyklos etoso kontekste.

Straipsnio tikslas – atskleisti katalikiškosios mokyklos etoso įtaką diegiant ir puoselėjant šeimos vertybes.

Tyrimo uždaviniai:

- atskleisti katalikiškosios mokyklos etoso fenomenalumą;
- pateikti krikščioniškąją šeimos sampratą;
- iširti jaunuolių vertybinių orientacijų ypatumus šeimos vertybių aspektu skirtingų tipų mokyklose.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, sintezė, anketinė apklausa, statistinė analizė (aprašomoji, chi kvadrato kriterijus).

1. Katalikiškosios mokyklos etoso savitumas

Kalbėdami apie įvairius mokyklinio ugdymo aspektus, užsienio mokslininkai (Anderson, 1982; Reynolds, 1982; Morris, 1995 ir kt.) pabrėžia mokyklos *etosą*, kartais vadinamo *bendruomenės klimatu* ar *atmosfera*, svarbą. Sutariama, kad jis, be abejonės, veikia moksleivių akademinę, socialinę ir dvasinę raidą. *Etoso* sąvoka (gr. *ethos* – „papatys, įprotis, būdas“) Tarptautinių žodžių žodyne (1985) apibrėžta kaip socialinės grupės normų, reguliuojančių jos narių elgesį, visuma. Edukacinių tyrimų kontekste *etosas* – tai vertybių, pažiūrų ir elgsenos sistema, apibūdinanti mokyklą kaip visumą (Morris, 1995).

Katalikiškosios mokyklos etoso fenomenalumo pagrindas – religinis tikėjimas. Kalbėdama apie šios mokyklos krikščioniškąjį klimatą, Katalikiškojo auklėjimo kongregacija pabrėžia, kad „nuo pirmojo momento, kai mokinys praveria katalikiškosios mokyklos duris, jis turėtų patirti įspūdį, jog įžengia į naują, unikalią aplinką, apšviestą tikėjimo šviesos“ (Religinė katalikiškosios (...), 1988, § 25).

Katalikiškoji žmogaus egzistencijos tikslo samprata remiasi tikėjimu Dievu, kurio mokymas apreikštas Šventajame Rašte ir paliudytas Jėzaus iš Nazareto gyvenimu, mokymu. Visas iš šio pamato kylantis tikėjimas, nuostatos ir vertybės reiškiasi ir realiame gyvenime. Tai yra katalikiškosios institucijos tapatumo pagrindas.

Pagrindinė priežastis, skatinanti Bažnyčią rūpintis katalikiškais mokyklomis, – siekis padėti šeimoms ugdant vaikus, kas yra tėvų pareiga (Krikščioniškojo auklėjimo deklaracija „Gravissimum Educatio-

nis“, 2001, § 3). Krikščioniškojo auklėjimo deklaracijoje pabrėžiama, kad „tikrasis auklėjimas žengia kartu su žmogiškojo asmens formavimu, kad asmuo būtų nukreiptas į galutinį tikslą ir kartu taptų naudingas visuomenei“ (Krikščioniškojo auklėjimo deklaracija „Gravissimum Educationis“, 2001, § 1). Kitaip tariant, siekiama visapusiškai ugdyti asmenį Evangelijos kontekste, ugdant dvasinį ir moralinį sąmoningumą, socialinio teisingumo ir atsakomybės jausmą, puoselėjant intelektualinius ir fizinius talentus. Tai skatina žmogų darbuotis skleidžiant pasaulyje dieviškąjį planą (Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „Lumen Gentium“, 2001, § 33).

Vis dėlto, nors vienas pagrindinių katalikiškosios mokyklos gyvavimo tikslų yra pagalba tėvams katalikams, tai nereiškia, kad visi mokyklos ugdytiniai yra katalikai. Ši mokykla, nors ir remiasi katalikų tikėjimu, skirta ne tik katalikams, ji atvira visiems, kurie vertina ir priima jos ugdymo koncepciją. Užsienio šalių mokslininkų (Morris, 1995; Francis, 2002 ir kt.) tyrimai rodo, kad moksleivių katalikų šiose mokyklose yra apie 85%. Panašūs rezultatai gauti ir mūsų tyrimo metu. Kad išpažįsta katalikų tikėjimą, pažymėjo 83% katalikiškosios ugdymo krypties mokyklos moksleivių. Katalikiškosios mokyklos, kaip atviros bendruomenės, idėja iškelta jau Vatikano II Susirinkime, kur akcentuota, jog būtina vienodai rūpintis tiek katalikais, tiek nekatalikais ugdytiniais (Krikščioniškojo auklėjimo deklaracija „Gravissimum Educationis“, 2001, § 9). Taip išreiškiama pagarba mokinių ir jų šeimų religijos laisvei, bet neatsizadama šio tipo mokykloms būdingos laisvės, teisės ir pareigos skelbti Evangeliją, siūlyti (ne primesti) krikščioniškomis vertybėmis grįstą auklėjimą (Religinė katalikiškosios (...), 1988, § 6).

Oficialiuose Bažnyčios dokumentuose pateikiamas idealus katalikiškosios mokyklos, kaip institucijos, turinčios bendrą iš Dievo kylančios užduoties viziją ir tvirtą vertybinę poziciją, modelis (The Sacred Congregation for Catholic Education, 1977; Religinė katalikiškosios (...), 1998; Katalikiškoji mokykla (...), 1999). Jei šių principų pavyksta laikytis, edukacinis mokyklos kontekstas tampa ganėtinai fenomenalus, lyginant su sekuliariosios krypties ugdymo institucijomis. Katalikiškoji gėrio ir blogio, nuodėmės, atgailos ir atleidimo koncepcija, visų žmonių, kaip Dievo vaikų, samprata skleidžiasi formaliuose ir

neformaliuose mokyklos ugdytojų ir ugdytinių santykiuose. Šie teiginiai gali atodyti gana spekuliatyvūs, tačiau būtent šie religinėmis nuostatomis grindžiami edukaciniai aspektai ir lemia katalikiškosios mokyklos etoso fenomenalumą (Morris, 1995).

Svarbus šiuolaikinio katalikiškojo ugdymo principas puoselejant religinį tikėjimą – pagarba sąžinės laisvei – akcentuotas Vatikano II Susirinkimo priimtuose dokumentuose (Religinės laisvės (...), 1965; Bažnyčios santykių (...), 1965 ir kt.). Tačiau, anot M. H. McLaughlin, šiuo atveju svarbu nustatyti tikslų santykį tarp katalikiškai suprantamos laisvės ir laisvės, kurią siūlo šiuolaikinės švietimo tradicijos. Pavyzdžiui, „tikra laisvė“ katalikiškuoju požiūriu interpretuojama akcentuojant jos santykį su moraline teise prigimties ir malonės aspektu, kuriai didžiausia kliūtis yra nuodėmė, o asmeninė autonomija skiriasi nuo subjektyvizmo ir tikėjimo, kad žmogus gali išsigelbėti vien savo jėgomis (McLaughlin, 1997; 2000).

Katalikiškojoje mokykloje moksleivių auklėjimas neatsiejamas nuo moralinių normų diegimo. Bažnyčiai vienareikšmiškai priskiriamas moralinės ir dvasinės išminties saugotojos vaidmuo. Bažnyčios Magisteriumu paremtą moralinį ugdymą žymi tam tikri skiriamieji bruožai, pvz., tvirta nuostata, kad egzistuoja visus siejančios moralės normos, kurios vienintelės suteikia žmogaus gyvenimui prasmę ir vertę. Viena išskirtinių katalikiškojo moralinio auklėjimo sričių – lytinis auklėjimas. Čia ypač pabrėžiama vertybių ir moralinių normų svarba: „Atsižvelgiant į asmens lytiškumo artimą ryšį su jo etinėmis vertybėmis, vaikus reikia auklėti taip, kad jie pažintų ir gerbtų dorovines normas kaip atsakingo asmeninio augimo žmogiškojo lytiškumo lygmeniu būtiną ir vertingą laidą. Dėl šios priežasties Bažnyčia ryžtingai prieštarauja, kad su lytiškumu susijusi informacija būtų pateikiama atsietai nuo moralės principų; toks daug kur paplitęs informavimo būdas yra ne kas kita, kaip supažindinimas su malonumo patirtimi ir aktyvas prarasti – dar nekaltybės metais – dvasinę giedrą atveriant kelią ydai“ (Religinė katalikiškosios (...), 1988, § 19). Krikščioniškoji vizija šiuo klausimu atskleista specialiuose Bažnyčios dokumentuose (Religinė katalikiškosios (...), 1988). Šios vizijos skiriamieji bruožai – holistinio asmens auklėjimo svarba krikščioniškojo tikėjimo kontekste, pabrėžiant dvasinį gyvenimą, kuklumo, draugystės dorybes, nuodėmės

reikšmę, tikrovę (McLaughlin, 1997; 2000). Krikščioniškasis požiūris į santuoką akcentuoja „besąlygišką skaistumo ugdymą“ (Religinė katalikiškosios (...), 1988, § 18), kurio integrali dalis – nekaltybės ir celibato, kaip svarbių vertybių, ugdymas. Katalikiškajam auklėjimui svarbios specialios nuostatos ir kitose srityse, pvz., ikisantuokinių ir nesantuokinių seksualinių santykių, šeimos planavimo, kontracepcijos, erotiškumo ir homoseksualumo klausimais (Religinė katalikiškosios (...), 1988; Žmogaus lytiškumo tiesa (...), 1999, Katalikų Bažnyčios Katekizmas, 1997 ir kt.). Tai nereiškia, kad katalikiškosios mokyklos moralinė įtaka ribojasi tik šiomis specialiomis sritimis – jos kontekstas daug platesnis (McLaughlin, 1997; 2000), bet nagrinėdami apsibrėžtą straipsnio temą, laikysimės pastarojo diskurso.

2. Krikščioniškoji šeimos samprata ir pašaukimas

Nuo pat krikščionybės ištakų visuotinė Bažnyčia rūpinasi vyro ir moters kuriama meilės bendruomene – šeima, kuri visada traktuota kaip pirmoji ir pagrindinė žmogaus socialinės prigimties išraiška. Ši koncepcija iš esmės nepasikeitė ir šiandien. Laiške šeimoms Šventasis Tėvas pabrėžia: „Šeima iš tikrųjų yra asmenų bendruomenė, o jų egzistavimo ir gyvenimo drauge būdas yra bendrystė, *communio personarum*“ (Jonas Paulius II, 1994; p. 7). Remdamasis Vatikano II Susirinkimo nutarimais, krikščioniškasis mokymas primena, kad dieviškųjų Asmenų ir Dievo vaikų vienybė, pagrįsta tiesa ir meile, iš dalies yra panaši. „Tokia formuluotė pirmiausia patvirtina tai, kas lemia vidujiškiausią kiekvieno vyro ir kiekvienos moters tapatybę – gebėjimą gyventi tiesoje ir meilėje. Be to, tai tiesos ir meilės, kaip asmens gyvenimo esminio matmens, reikmė. Ši reikmė atveria žmogų ir Dievui, ir kūriniams, ir kitiems asmenims, gyvenimui „bendrystėje“, pirmiausia santuokai ir šeimai“ (Žmogaus lytiškumo (...), 1999).

Šventasis Raštas lytinę meilę iškelia kaip Kūrėjo dovanotą gerį. Biblijos tekstai patvirtina, kad vyro ir moters trauka vienas prie kito duota Dievo, santuoka – Jo įsteigta, lytinis gyvenimas pateisinamas tik santuokoje. Remiantis Šventuoju Raštu ir Bažnyčios Magisteriumu galima išskirti keletą santuokos bruožų:

- Monogaminė – vieno vyro ir vienos moters. Santuokos vienumas pasirodo lygiu asmens vertingumu, kurį reikia pripažinti

moteriai ir vyrui pilnutinėje jų tarpusavio meilėje. Poligamija prieštarauja lygiam asmenų vertingumui ir santuokinei meilei, kuri yra vienintelė ir išskirtinė (Katalikų Bažnyčios Katekizmas, 1996, § 1645).

- Heteroseksualinė – ją sudaro skirtingų lyčių asmenys, „žmogus ir jo žmona“ (Pr 2, 25). Homoseksualūs veiksmai prieštarauja prigimtiniam įstatymui – iš lytinio akto atima gyvybės dovana. Jie nekyla iš tikro poreikio papildyti vienas kito jausmus ir seksualumą. Homoseksualūs žmonės yra pašaukti į skaistumą (Katalikų Bažnyčios Katekizmas, 1996, § 2357–2359).
- Viešai pripažinta – atsiskyrimas nuo tėvų yra viešas ir paskelbiamas bendruomenei. Sutuoktiniai Santuokos sakramentą teikia vienas kitam, pareikšdami savo sutikimą Bažnyčios aki-vaizdoje.
- Įkūnyta lytinė sąjunga – „jie tampa vienu kūnu“ (Pr 2, 24), „taigi jie – jau nebe du, o vienas kūnas“ (Mt 19, 6). Šiuo susijungimu pasiekiami du santuokos tikslai: pačių sutuoktinių gėris ir gyvybės perdavimas. Šių dviejų vertybių negalima atskirti, nesutrikdant dvasinio sutuoktinių gyvenimo ir nesukeliant pavojaus pačiai santuokai bei šeimos ateičiai (Katalikų Bažnyčios Katekizmas, 1996, § 2363).
- Visam gyvenimui – abu save dovanoja vienas kitam galutinai ir visiškai. Abiejų laisvai sudaryta sąjunga įpareigoja juos išlaikyti ją vieną ir neišardomą (Katalikų Bažnyčios Katekizmas, 1996, § 2364). „Ką Dievas sujungė, žmogus teneperskiria“ (Mk 10, 9).

Aptariant krikščioniškosios šeimos misiją, iškeliami keturi pagrindiniai jos uždaviniai (Jonas Paulius II, 1981):

1. Asmenų bendruomenės kūrimas. Šeima, sukurta iš meilės ir jos gaivinama, yra asmenų bendruomenė: vyro ir moters, kaip sutuoktinių, tėvų, vaikų ir giminių. Pagrindinis jos uždavinys – ištikimybė bendrumui, nuolat skatinant bendruomenės narius tobulėti. Visi šeimos nariai kiek gali turi tvirtinti sąjungą, kad šeima taptų kilnaus žmoniškumo mokykla. Tai vyksta per mąslonę, mylint vaikus, ligonius ir vyresniusius, kasdien tarnau-

- jant vienas kitam, dalijantis gėrybėmis, džiaugsmiais ir kentėjimais.
2. Tarnavimas gyvybei. Pagrindinis šeimos uždavinys – įgyvendinti istorijoje pirmąją Kūrėjo palaiminimą: per gimdymą perduoti Dievo paveikslą iš žmogaus žmogui. Todėl šeimos uždavinys – saugoti žmogaus gyvybę, ginti ją, nesvarbu, kokia yra tos gyvybės būklė, jos vystymosi stadija. Ši pareiga apima ne tik fizinę gyvybės perdavimą. Taip tėvais, sutuoktiniais prisiima naują atsakomybę: jų tėviška meilė tampa vaikams pačios Dievo meilės ženklais. Tėvai yra pirmieji ir svarbiausi vaikų auklėtojai, pagrindinių žmogaus gyvenimo vertybių ugdytojai.
 3. Dalyvavimas visuomenės raidos procesuose. Šeimą su visuomene sieja gyvybingi ryšiai, nes ji sudaro visuomenės pagrindą ir nuolat ją tvirtina tarnaudama gyvybei: šeimoje gimsta piliečiai, čia jie gauna žinių apie tas visuomenines vertybes, kurios būtinos visuomenės vystymuisi. Šeima yra veiksmingiausia visuomenės humanizmo ir personalizmo ugdymo priemonė: drauge gyvenančios skirtingos kartos vienos kitoms padeda ieškoti tikros išminties, derina asmens teises su kitais socialinio gyvenimo reikalavimais. Šeima privalo užsiimti įvairia visuomenine veikla, ypač rūpintis vargšais ir dirbti dėl tų asmenų, kurių nepasiekia valdžios įsteigtos labdaros ir globos organizacijos. Taip pat šeimos turi rūpintis, kad valstybės įstatymai ir institucijos ne tik nepažeistų šeimos teisių ir pareigų, bet jas remtų ir gintų.
 4. Dalyvavimas Bažnyčios gyvenime ir jos pasiuntinystėje. Šeima yra pašaukta kurti Dievo karalystę istorijoje, dalyvaudama Bažnyčios gyvenime ir jos pasiuntinystėje. Ši misija skatina šeimą būti: a) tikinčia ir evangelizuojančia bendruomene; b) bendruomene, kuri bendrauja su Dievu; c) žmogui tarnaujančia bendruomene.

Popiežius Jonas Paulius II laiške šeimoms „Gratissimam sane“ (Jonas Paulius II, 1994) primena, kad mūsų civilizacija, turinti nemažai teigiamų bruožų (materialinio gyvenimo ir kultūros požiūriu), vis dėlto yra „serganti civilizacija“, provokuojanti įvairius žmogaus iš-

krypimus. To priežastis – visuomenės nutolimas nuo tiesos apie žmogų, vyrą ir moterį, kaip asmenis. Todėl deramai nebesuprantama, kas yra asmenų dovana santuokoje, tėvystei ir motinystei tarnaujanti atsakingoji meilė, tikra gimdymo ir auklėjimo didybė. Dažnai masinės komunikacijos priemonės, nesilaikydamos etikos principų, netarnauja tiesai. Jos pasiduoda pagundai manipuliuoti žiniomis, taip klastodamos tiesą apie žmogų. Žmogus nėra toks, kokį jį rodo reklama ar masinės informacijos priemonės. Jis yra daug daugiau – tai psichofizinis vienis, sielos ir kūno vienybė, asmuo. Jis yra didingesnis, nes pašauktas meilei, kuri jį, kaip vyrą ir moterį, įveda į „didelės paslapties“ dimensiją.

Šia šeimos samprata remiasi katalikiškosios ugdymo institucijos, rengdamos jaunuolius prasmingam šeimos ir visuomenės gyvenimui.

3. Jaunuolių vertybinių orientacijų ypatumai šeimos vertybių aspektu

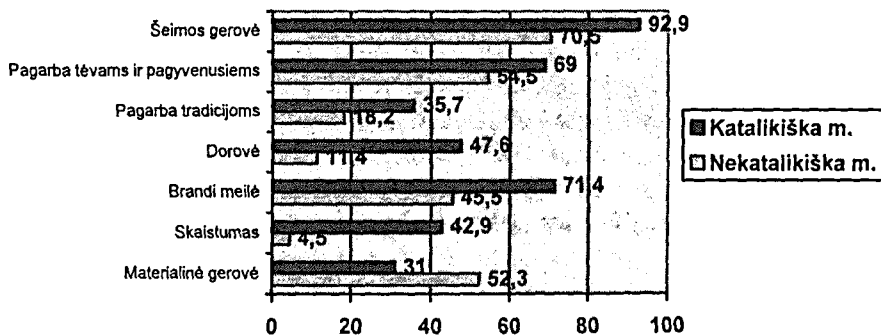
Vertybiniai tyrimai atliekami įvairių mokslų srityse. Filosofiniame ir teologiniame kontekste vertybė traktuojama kaip žmogaus interesų objektas, kasdienis orientyras asmens sąmonei jo socialinėje ir daiktinėje veikloje (Filosofijos žodynas, 1975), kaip „kas nors, kas žmogui rodo kaip gera, malonu ar siektina“ (Vorgrimblė, 2003). Edukologai vertybę apibrėžia kaip objektą, tenkinantį asmens ar visuomenės reikmes, arba kaip asmenybės veiklos ir elgesio motyvą, susijusį su objektais, kurie labiausiai atitinka materialines, kultūrinės ar dvasines asmenybės reikmes (Jovaiša, 1993). Ji suprantama kaip išorinis idealas ar materialus objektas, į kurį nukreipta atskiro individo veikla, kaip socialiai palaikoma arba atmetama žmogaus elgesio reguliavimo priemonė (Purvanekienė, 1993). Vertybinė orientacija – individo dorovinių, socialinių, politinių, estetinių nuostatų sistema; pastovi asmens savybė, susijusi su siekiamu idealu (Psichologijos žodynas, 1993).

Ugdymo ir vertybių ryšys yra nekvestionuojamas. Jokia edukacinė veikla be vertybių yra neįmanoma. *Neutralumo* sąvoka šiuo atveju mokyklai netinka. Žmogaus ugdymas Lietuvos ir užsienio mokslininkų vieningai apibūdinamas kaip *vertybių internalizacijos procesas* (Aramavičiūtė, 1998; Jovaiša, 1993; 1995; Bitinas, 2000; Carr, 1991;

McLaughlin, 1994; 1997; Arweck, Nesbitt, 2004 ir kt.). Oficialiuose Lietuvos švietimo dokumentuose pabrėžiama, kad moksleivių bendrosios vertybinės nuostatos ugdomos visų dalykų pamokose, joms įtvirtinti turi būti skirtas visas ugdymo procesas, mokyklos gyvenimas, mokyklinės bendruomenės ryšiai su vietos bendruomenės nariais ir institucijomis (Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, 2003).

Siekiant ištirti vyresniųjų klasių moksleivių vertybinių orientacijų ypatumus ir nustatyti, kaip juos veikia (pasaulėžiūros aspektu) skirtingas mokyklos etosas, atlikta anketinė apklausa. Šiame straipsnyje panaudoti straipsnio autorės disertacijos bandomojo tyrimo rezultatai. Empiriniame bandomajame tyrime dalyvavo 86 vienuoliktų klasių moksleiviai iš katalikiškosios ugdymo krypties (42) ir nekatalikiškosios (t. y. įprastos) (44) bendrojo lavinimo mokyklų. (Interpretuojant rezultatus šios grupės bus vadinamos *katalikiškąja* ir *nekatalikiškąja* mokyklomis.) Pagrindinis tyrimo metodas – anoniminė anketa, pildoma raštu. Abiejų tipų mokyklose anketos buvo tapačios. Vertybinių orientacijų tyrimo metodiką sudarė išsamus bendrųjų vertybių sąrašas ir vertybiniai teiginiai. Atsižvelgiant į straipsnio temą, šiame darbe bus nagrinėjami tik tie įverčiai, kuriuos galime priskirti šeimos vertybių kategorijai.

Respondentams buvo pateiktas vertybių sąrašas ir trumpi sąvokų, kurias jie vertino pagal svarbumą, paaiškinimai. Nagrinėjant duomenis buvo išskirti ir palyginti aukščiausi įverčiai.

I pav. Katalikiškųjų ir nekatalikiškųjų mokyklų moksleivių vertybių vertinimų aukščiausių rangų palyginimas

Išnagrinėjus ir palyginus respondentų pateiktus vertybių įverčius akivaizdu, kad katalikiškosios mokyklos moksleiviai palankiau vertina daugelį šeimai būdingų vertybių, t. y. mano, kad jos yra svarbesnės, atitinka jų gyvenimo principus. Katalikiškosios mokyklos moksleiviai kaip svarbiausias vertybes įvardijo *šeimos gerovę* (rūpestį artimaisiais) – 92,9%, *brandžią meilę* (emocinę ir dvasinę draugystę) – 71,4%, *pagarbą tėvams ir pagyvenusiems žmonėms* – 69%. Mažiausiai aukštų įverčių skyrė *materialinei gerovei* (materialiai aprūpintam gyvenimui) – 31% ir *pagarbai tradicijoms* (nuo seno gerbiamų papročių puoselėjimui) – 35,7%.

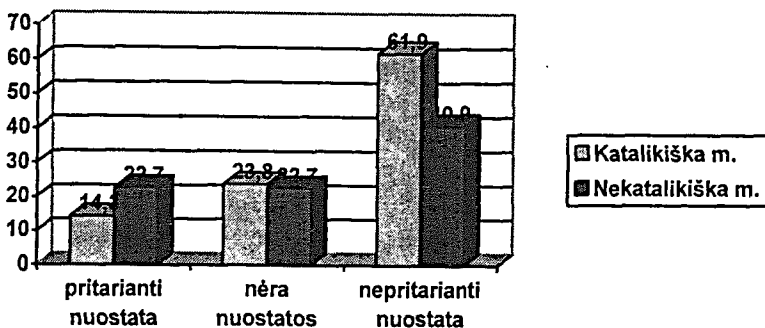
Nekatalikiškosios mokyklos moksleivių vertintų vertybių aukštų įverčių procentas gerokai mažesnis (išskyrus materialinės gerovės vertinimą). Tarp populiariausių, kaip ir katalikiškojoje mokykloje, minima *šeimos gerovė* – 70,5%, *pagarba tėvams ir pagyvenusiems žmonėms* – 54,5%. Trečioje vietoje yra *materialinė gerovė* – 52,3% (pirmos grupės respondentai jai skyrė mažiausiai aukštų įverčių). Nepopuliariausios šioje grupėje yra *dorovė* – 11,4% (moralės principų laikymasis) ir *skaistumas* – 4,5% (apsisprendimas dėl seksualinių santykių tik šeimoje).

Abiejų grupių vertinimus lyginant chi kvadrato kriterijumi ($df = 1$) matyti, kad *pagarbą tėvams ir pagyvenusiems žmonėms* ($\chi^2 = 1,9$, $p = 0,17$) bei *pagarbą tradicijoms* ($\chi^2 = 3,47$, $p = 0,066$) abiejų tipų mokyklų respondentai vertina gana panašiai (statistiškai reikšmingo skirtumo nėra). *Šeimos gerovę* esminiu ($\chi^2 = 7,17$, $p = 0,008$), o *brandžią meilę* statistiškai reikšmingu ($\chi^2 = 5,96$, $p = 0,015$) skirtumu aukščiau vertina katalikiškosios, tuo tarpu *materialinę gerovę* ($\chi^2 = 4,01$, $p = 0,045$) – nekatalikiškosios mokyklos ugdytiniai. Ryškiausiai skiriasi *dorovės* ir *skaistumo* įverčiai. Akivaizdu, kad šias vertybes labai ryškiai (*dorovė*: $\chi^2 = 13,7$, $p = 0,0002$) ir visišku skirtumu (*skaistumas*: $\chi^2 = 17,67$, $p = 0,000026$) svarbesnėmis laiko katalikiškosios mokyklos moksleiviai.

Lyginamoji analizė leidžia daryti dvi svarbias išvadas:

- katalikiškosios mokyklos etosas lemia pozityvesnį ugdytinių požiūrį į šeimos vertybes;
- katalikiškoji mokykla padeda susiformuoti tvirtesnes vertybines nuostatas, ypač dorovinėje bei seksualinėje srityse.

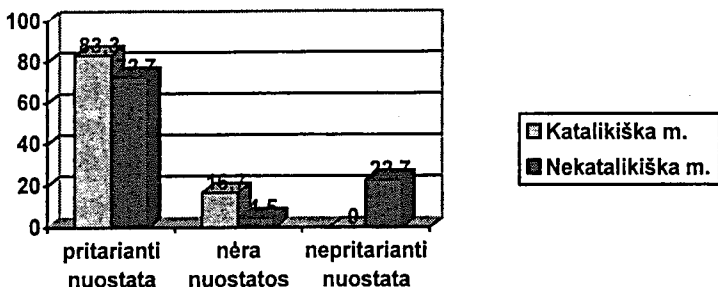
Taip pat tirtas respondentų požiūris į tradicinės santuokos instituciją asmens laisvės ribojimo aspektu (ar tradicinė santuoka *per daug suvaržo žmonių laisvę*) [2 pav.].

2 pav. Moksleivių tradicinės santuokos vertinimų palyginimas

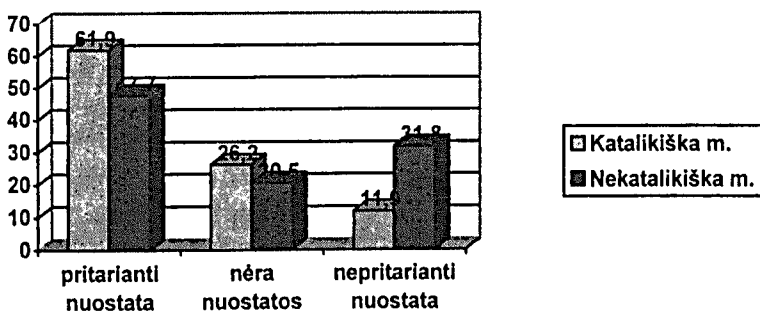
Iš paveikslo matyti, kad 14,3% katalikiškosios ir 22,7% nekatalikiškosios mokyklos ugdytinių neigiamai vertina tradicinę santuoką, kuri, jų nuomone, per daug varžo žmonių laisvę. Priešingą poziciją (teigiamą) šiuo klausimu išsakė dauguma katalikiškosios (61,9%) ir mažiau nei pusė (40,9%) nekatalikiškosios mokyklos moksleivių. Galime daryti prielaidą, kad katalikiškasis ugdymas padeda su(si)formuoti brandesnę ir pozityvesnę santuokos (šeimų) sampratą, kas, tikėtina, turės įtakos vėlesniems jaunuolių praktiniams sprendimams. Taigi statistikai reikšmingo skirtumo šiuo aspektu neužfiksuota ($\chi^2 = 3,79$, $p = 0,15$, $df = 2$). Vis dėlto beveik ketvirtadalis abiejų grupių respondentų (23,8% ir 22,7%) šiuo klausimu neturėjo aiškios pozicijos, kas rodo, kad ugdymas šiuo aspektu nėra pakankamas.

Nagrinėjant moksleivių sampratą ir nuostatas žmogaus gyvybės neiečiamumo bei nutraukimo aspektais, respondentams pateikti vertybiniai teiginiai, kuriuos pasirinkdami galėjo atskleisti savo poziciją (*sutinku, nežinau, nesutinku*).

3 pav. Moksleivių požiūrių į žmogaus gyvybės neliečiamumą palyginimas

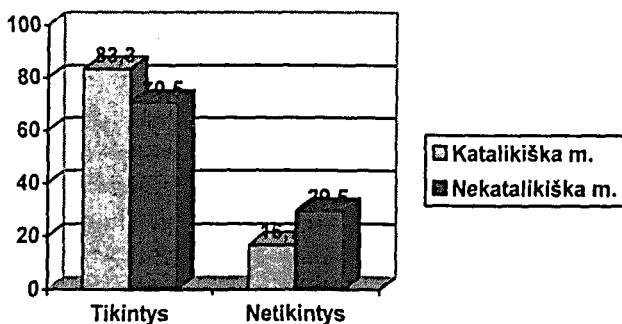
83,3% katalikiškosios ir 72,2% nekatalikiškosios mokyklos moksleivių pritaria nuomonei, kad žmogaus gyvybė yra neliečiama nuo jos pradėjimo iki natūralios mirties. Šiek tiek daugiau katalikiškosios (16,7%) mokyklos moksleivių šiuo požiūriu nėra apsisprendę, nekatalikiškosios – 4,5%. Priešingos šiam teiginiui nuostatos neišreiškė nei vienas katalikiškosios mokyklos ugdytinis, tuo tarpu antrojeje respondentų grupėje prieš pasisakė beveik ketvirtadalis (22,7%) apklaustųjų. Šiuo požiūriu tarp abiejų grupių respondentų vertinimų užfiksuotas esminis skirtumas ($\chi^2 = 12,87$, $p = 0,002$, $df = 2$). Tai rodo, kad katalikiškasis ugdymas suformuoja tvirtesnę vertybinę poziciją žmogaus gyvybės neliečiamumo klausimu.

4 pav. Aborto, kaip moralinio blogio, vertinimų palyginimas

Abortą, kaip blogį, vertina dauguma (61,9%) katalikiškosios ir šiek tiek mažiau nei pusė (47,7%) nekatalikiškosios mokyklos moksleivių. Nuostatų lyginamoji analizė rodo, kad abortui pritariančių respondentų procentas nekatalikiškojoje mokykloje didesnis, nei pasisakančių prieš gyvybės neliečiamumą (31,8% ir 22,7%). Palyginus su katalikiškosios mokyklos rezultatais, aiškėja tam tikros priešpriešos. Nors nei vienas šios grupės respondentas nepasisakė prieš gyvybės neliečiamumą, 11,9% pateisina abortą. Galima daryti prielaidą, kad šis klausimas suvokiamas nevienareikšmiškai ir kelia daug moralinių abejonių: ar dar negimęs kūdikis yra žmogiška būtybė, turinti visas žmogaus teises, ar ne. Tai rodo faktas, kad net 26,2% katalikiškosios ir 20,5% nekatalikiškosios mokyklos jaunuolių šiuo klausimu nesugebėjo išreikšti savo nuostatos („nežinau“). Palyginus abiejų grupių rezultatus (netasižvelgiant į tuos, kurie neturėjo savo nuomonės) gautas statistikai reikšmingas skirtumas ($\chi^2 = 4,57$, $p = 0,03$, $df = 1$) leidžia daryti išvadą, kad katalikiškosios mokyklos moksleiviai brandžiau suvokia negimusios gyvybės vertę, jų požiūris į jos nutraukimą yra atsakingesnis.

Galbūt visas nagrinėtas nuostatas veikia ne ugdymas mokykloje, o asmeninė religinė pozicija? Vis dėlto tyrimo rezultatai rodo, kad abiejų tipų mokyklose statistiškai reikšmingo skirtumo tarp respondentų pasiskirstymo tikėjimo požiūriu nėra ($\chi^2 = 2$, $p = 0,16$, $df = 1$).

5 pav. Moksleivių pasiskirstymas tikėjimo aspektu

83,3% katalikiškosios ir 70,5% nekatalikiškosios mokyklos ugdytinių teigia, kad tiki Dievą. Tai gana aukštas procentas, todėl galima daryti prielaidą, kad asmeninio tikėjimo deklaravimas dar nereiškia, jog yra išgyvenamas tiek sąmoningai, kad paveiktų asmens vertybinę poziciją. Ugdymas katalikiškojoje mokykloje labiau subrandina jaunuolius tiek tikėjimo įprasminimo, tiek vertybinių nuostatų formavimosi aspektais. Panašios išvados užfiksuotos ir užsienio mokslininkų tyrimuose (Tritter, 1992; Francis, Greer, 1992; Schludermann, Schludermann, Huynh, 2000; Francis, 2002).

Atliktas tyrimas bent iš dalies atskleidžia katalikiškosios mokyklos įtaką šiandienos jaunimo vertybiniam ugdymui(si). Be abejo, nagrinėjant šią temą reikėtų atlikti daugiau ir išsamesnių tyrimų. Vis dėlto akivaizdu, kad katalikiškosios mokyklos vaidmuo ugdantis šeimos vertybes yra svarus ir reikšmingas. Atskirai nenagrinėta mokyklos veikla atliekant šeimų sielovados darbą, kur katalikiškajai mokyklai būdinga diskretiška įtaka auklėjimo procese puoselėjant tėvų ir vaikų santykius bei subtili parama „silpnoms“ arba „nevieningoms“ šeimoms, kurių mūsų visuomenėje gausėja. Tai rodo, kad ugdymas šeimai, jos puoselėjimas, išsaugojimas yra svarbus katalikiškojo auklėjimo uždavinys (Religinė katalikiškos (...), 1998, § 5), priešinantį mūsų kultūroje įsigalinčioms pseudovertybėms ir darant teigiamą įtaką jaunimo vertybiniais-moraliniams sprendimams.

Išvados

1. Mokyklos etosas – tai vertybių, pažiūrų, elgsenos sistema, apibūdinanti mokyklą kaip visumą. Katalikiškosios mokyklos etoso fenomenalumo pagrindas – religinis tikėjimas. Katalikiškasis ugdymas siekia visapusiško asmens ugdymo Evangelijos mokslo kontekste, puoselėjant asmens dvasinį ir moralinį sąmoningumą, remiantis konkrečios religijos nuostatomis, ugdant socialinio teisingumo ir atsakomybės pojūtį, puoselėjant intelektualinius, fizinius ir kūrybinius talentus.
2. Katalikiškoji mokykla akcentuoja moralinį moksleivių auklėjimą. Viena išskirtinių jo sričių – lytinis auklėjimas. Čia pabrėžiama vertybių ir moralinių normų svarba. Skiriamieji bruožai – holistinis asmens auklėjimas krikščioniškojo tikėjimo konteks-

- te, pabrėžiant dvasinį gyvenimą, kuklumo, draugystės dorybes, nuodėmės reikšmę ir realumą.
3. Krikščioniškoji šeimos samprata, kuria vadovaujasi katalikiškoji mokykla, remiasi Biblijos ir Bažnyčios Magisteriumo nuostatomis. Ji gali būti: monogaminė, heteroseksualinė, viešai pripažinta, įkūnyta lytinė sąjunga, neišardoma. Šeimos misiją nusako šie jos uždaviniai: 1) asmenų bendruomenės kūrimas; 2) tarnavimas gyvybei; 3) dalyvavimas visuomenės vystymosi procesuose; 4) dalyvavimas Bažnyčios gyvenime, jos pasiuntinystėje.
 4. Katalikiškosios mokyklos etosas statistiškai reikšmingai skatina pozityvesnį ugdytinių požiūrį į brandžią meilę ir šeimos gerovę, padeda susiformuoti tvirtesnes vertybines nuostatas, ypač dorovės ir skaistumo aspektais (labai ryškus skirtumas).
 5. Žmogaus gyvybės neliečiamumo nuostata akivaizdžiai tvirčiau išreikšta katalikiškosios mokyklos moksleivių įverčiuose. Lyginant su nekatalikiškosios mokyklos respondentų įverčiais, čia užfiksuotas pagrindinis skirtumas. Požiūryje į abortą atsiskleidžia statistikai reikšmingas palankesnis nekatalikiškosios mokyklos ugdytinių vertinimas. Tai rodo, kad katalikiškosios mokyklos moksleiviai brandžiau suvokia negimusios gyvybės vertę, atsakingiau žiūri į jos nutraukimą.

Gauta 2005 10 12

Pasirašyta spaudai 2006 02 12

Spausdinti rekomendavo: dr. A. Zulumskytė, doc. dr. A. Ramonas

Literatūra

- Anderson, C. S. (1982). The search for school climate. *Review of Educational Research*, vol. 52, p. 386–420.
- Aramavičiūtė, V. (1998). *Ugdymo samprata*. Vilniaus universiteto leidykla.
- Arweck, E., Nesbitt, E. (2004). Values education: the development and classroom use of an educational programme. *British Educational Research Journal* 30(2): 245–261.
- Bažnyčios santykių su nekrikščionių religijomis deklaracija „Nostra Aetate“. (1965). *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. Vilnius.
- Bitinas, B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius.
- Carr, D. (1991). Education and Values. *British Journal of Educational Studies*, vol. 39(3), p. 244–259.

- Filosofijos žodynas*. (1975). Vilnius.
- Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „Lumen Gentium“. (2001). *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. Vilnius.
- Francis, L. J. (2002). Catholic schools and catholic values? A study of moral and religious values among 13–15 year old pupil attending non-denominational and catholic schools in England and Wales. *International Journal of Education and Religion*, vol. 3, issue 1, p. 69–84.
- Francis, L. J., Greer, J. E. (1992). Measuring Christian moral values among Catholic and Protestant adolescents in Northern Ireland. *Journal of Moral Education*, vol. 21, issue 1, p. 59–66.
- Jonas Paulius II. (1981). *Apaštališkoji adhortacija „Familiaris consortio“*. Vilnius.
- Jonas Paulius II. (1994) *Laiškas šeimoms „Gratissimum sane“*. Vilnius.
- Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas.
- Jovaiša, L. (1995). *Hodegetika*. Leidykla AGORA.
- Katalikiškoji mokykla ant trečiojo tūkstantmečio slenksčio. (1999). Katalikiškojo auklėjimo kongregacija. *Bažnyčios žinios 2*: 20–27.
- Krikščioniškojo auklėjimo deklaracija „Gravissimum Educationis“. (2001). *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. Vilnius.
- McLaughlin, T. H. (1997). *Šiuolaikinė ugdymo filosofija: demokratiškumas, vertybės, įvairovė*. Kaunas.
- McLaughlin, T. H. (1994). Values, coherence and the school. *Cambridge Journal of Education 24(3)*: 453–470.
- McLaughlin, T. H. (2000). The Distinctiveness of Catholic Education. *The contemporary Catholic School: Context, Identity and Diversity*. London: The Falmer Press, Washington: D.C.
- Morris, A. B. (1995). The Catholic school ethos: its effect on post-16 student academic achievement. *Educational Studies*, vol. 21, issue 1, p. 67–84.
- Psichologijos žodynas*. (1993). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Purvanekienė, G. (1993). Akademinio jaunimo vertybinės orientacijos. *Acta Paedagogica Vilnensia 2*: 121–127.
- Reynolds, D. (1982). The search for effective schools. *School Organization 2*: 215–237.
- Religinės laisvės deklaracija „Dignitatis Humanae“. (1965). *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. Vilnius.
- Religinė katalikiškosios mokyklos auklėjimo dimensija*. (1988). Katalikiškojo auklėjimo kongregacija. Lietuvos katechetikos centras.
- Religinė katalikiškos mokyklos auklėjimo dimensija*. (1998). Katalikiškojo auklėjimo kongregacija. Kaunas.
- Schludermann, E. H., Schludermann, S. M., Huynh, C. L. (2000). Religiosity, Prosocial Values, and Adjustment among Students in Catholic High Schools in Canada. *Journal of Beliefs & Values*, vol. 21, no. 1, p. 99–115.
- Tarptautinių žodžių žodynas*. (1985). Vilnius.
- Tidikis, R. (2004). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius.

- The Sacred Congregation for Catholic Education. (1977). *The Catholic School*. www.vatican.va/roman_curia/congregations.
- Tritter, J. (1992). An educated change in moral values: some effects of religious and state schools on their students. *Oxford Review of Education*, vol. 18, issue 1, p. 29–44.
- Vorgrimler, H. (2003). *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas.
- Žmogaus lytiškumo tiesa ir reikšmė. (1999). Popiežiškoji šeimos taryba. Katalikų interneto tarnyba.

INFLUENCE OF A CATHOLIC SCHOOL ETHOS ON TRAINING OF FAMILY VALUES

Vaineta Juškienė

Summary

One of the important goals of training is to prepare the youngsters for a meaningful life in a family and society. This task is raised both to the family and to the school. This is a complicated process, realizing that the contemporary family must survive many social, economical and cultural changes. Both positive and negative aspects are typical for such current situation. On the one part, personal freedom is felt stronger, more attention in marriage is paid to the relationship, woman's dignity, responsibility of the motherhood and fatherhood, children nurture; the necessity to maintain closer relations between the families and to reveal the responsibility of a family for creation of a more righteous society is realized. On the other part, features of degradation of some of the main values become more apparent: erroneous perception of independence of spouses, big chaos in respect of standing of parents and children, practical difficulties often encountered by a family transferring values, increasing number of divorces, abortions, amplification of such a way of thinking that is contrary to starting of a new life. Very often the roots of such negative phenomenon are incorrect perception of freedom, when it is understood as autonomous power that allows seeking for personal wellbeing, very often disregarding others. Often it seems that modern society more and more often doubts the institution of marriage and family as such. This is shown by validation of various "agreements", "instant divorces" and similar documents, the perspective of which overrules the essential

factors of marriage – love and responsibility. To everyone who values family a new basis for worry is legalization of unions of homosexuals and permission for such couples to start adoption procedures. According to some politicians, soon this shall become a norm in the whole European Union, because it means going the way of freedom and tolerance. In the face of such variations, it is relevant to discuss once again the basic aspects of a family and the role of training institutions in fostering the positive attitude of the youth towards family values.

An important supporter of a family institution and educator of values has always been and is now the Church. One of the ways it participates in training of the youth is general education schools based on the catholic worldview that along with the other training institutions submit to conventional goals of current training, however while implementing them they keep to the universal religious catholic perspective. On the other hand, most the aforementioned facts show that cultural Christianity is not any more able to resist the new standards of modern living, thus a question whether catholic training is still relevant and influential emerges.

The object of this investigation is training of family values in catholic school.

The goal of this article is to reveal the influence of a catholic school ethos on training of family values.

- asks of the investigation:
- to reveal the phenomenality of the catholic school ethos;
- to present the Christian perception of a family;
- to investigate peculiarities of the attitude of youngsters in various schools towards family values.

Investigation methods – analysis of scientific literature, synthesis, questionnaires, statistical analysis (descriptive, chi square criteria).

Speaking of various aspects of school training, the scientists underline importance of school ethos, sometimes expressed as climate or atmosphere of a community. Definitely it is agreed that it has a significant influence on academic, social and spiritual development of schoolchildren. A dictionary of international words defines the concept of ethos (Greek ethos – custom, habit, disposition) as an aggregate of standards accepted by a social group and regulating the behavior of its

members. In the context of educational researches 'ethos' is defined as a system of values, attitudes and behavior characterizing the school as the whole.

The basis of phenomenality of the catholic school ethos is religious faith. Speaking of a Christian climate of the latter school, catholic education congregation underlines that from the first moment a schoolchild enters the catholic school, it should leave an impression that he enters a new and unique environment in the light of faith.

The catholic school aims for an exceptional moral training of schoolchildren. The role of a keeper of moral and spiritual wisdom is unambiguously attributed to the church. Moral training supported by the Church Magisterium has several distinctive features, such as strong opinion that there is uniting everyone absolute morality standards, which are the only ones that give the meaning and value to a person's life. One of the most distinctive fields of the catholic moral training is sexual education. This field underlines the extraordinary importance of values and moral standards.

Aiming to investigate the peculiarities of moral attitudes of upper grade schoolchildren and to define whether and how they are influenced by various school ethos in respect of the worldview, there was a questionnaire conducted. This article uses the results of a pilotage investigation of a dissertation. 86 eleven-graders from the catholic (42) and non-catholic (i.e. ordinary) (44) general education schools participated in the empirical pilotage investigation. The respondents were given a list of values with brief descriptions of the concepts, which were evaluated according to their importance. Analyzing the results, values graded the highest were distinguished and compared.

After analysis and comparison of the assessment of values by the respondents, it is obvious that schoolchildren from the catholic school highly assess most of values typical to a family, i.e. they think these are very important and conform to their life principles. Schoolchildren from the catholic school stated that the most important values are family welfare (taking care of close people) 92,9%, mature love (deep emotional and spiritual friendship) 71,4% and respecting parents and the elderly 69%. The least valued are material wellbeing (materially

provided life) 31% and respecting traditions (maintaining customs respected for a long time) 35,7%.

Assessment of analogous values by the schoolchildren from non-catholic schools shows lower percentage of high ratings (except the assessment of material wellbeing). Among the most popular, the same as in the catholic school, is family welfare 70,5% and respecting parents and the elderly 54,5%. In the third place there is material wellbeing 52,3% (the first group respondents have given the least high ratings to it). The least popular in this group is morals 11,4% (keeping to moral principles) and purity 4,5% (having sexual relations only in the family).

Comparison of assessments of both groups using the chi square criteria ($df = 1$) shows that respecting parents and the elderly ($\chi^2 = 1,9$, $p = 0,17$), as well as respecting traditions ($\chi^2 = 3,47$, $p = 0,066$) were assessed by both groups quite similarly (statistically there is no significant difference). Mature love with a statistically significant difference ($\chi^2 = 5,96$, $p = 0,015$) was higher rated by children from the catholic school, where material wellbeing ($\chi^2 = 4,01$, $p = 0,045$) – by children from the non-catholic school. Very different are assessments of morals and purity. It is obvious that these values are considered more important by children from the catholic school with a very clear (morals: $\chi^2 = 13,7$, $p = 0,0002$) and absolute (purity: $\chi^2 = 17,67$, $p = 0,000026$) difference.

Comparative analysis allows making the following two findings:

- the catholic school ethos influences a more positive attitude of schoolchildren towards the family values;
- the catholic school helps to form stronger valuable attitudes, especially in moral and sexual fields.

The attitude of respondents towards the traditional marriage institution in respect of restriction of personal freedom was also investigated (whether traditional marriage restricts personal freedom too much). 14,3% of the catholic and 22,7% of the non-catholic school children have a negative attitude towards the traditional marriage. They think that it restricts personal freedom too much. To the contrary, most catholic school children (61,9%) expressed a positive position on this question and less than a half (40,9%) of the non-catholic school child-

ren. We can conclude that catholic training helps to form a more mature and positive conception of marriage (family), which, most likely, shall influence future practical decisions of the youngsters; however, statistically there is no significant difference on this aspect ($x^2 = 3,79$, $p = 0,15$, $df = 2$). Still almost a quarter of respondents of both groups (23,8% and 22,7%) had no clear position on this question, which means that training on this aspect is not sufficient.

Analyzing the conception and attitudes of schoolchildren towards inviolability of human life and abortion, the respondents were given valuable statements through which they could express their positions (agree, do not know, do not agree). The greater part of schoolchildren from the catholic (83,3%) and non-catholic (72,7%) schools approve the opinion that human life is inviolable from its start to natural death. A little bit greater part of the schoolchildren of the catholic (16,7%) rather than of the non-catholic (4,5%) school have no opinion on this aspect. A contrary attitude towards this statement was not expressed by either of the catholic school child, while almost a quarter (22,7%) of the second group of respondents were against it. On this side there was a significant difference between respondents of both groups ($x^2 = 12,87$, $p = 0,002$, $df = 2$). This shows that catholic training forms a stronger valuable attitude towards inviolability of a person's life.

The abortion as evil is valued by a greater part of the catholic (61,9%) and a little bit less than a half (47,7%) of non-catholic school children. Comparative analysis of attitudes shows that there are more respondents supporting the abortion in the non-catholic school than those who are against the inviolability of life (31,8% and 22,7%). The comparison of results of the catholic school shows certain oppositions. Although no respondents of this group were against the inviolability of life, 11,9% approve the abortion. We can presume that this question is understood differently and raises more moral questions: is an unborn baby a human being having human rights? This is shown by the fact that even 26,2% of the catholic and 20,5% of non-catholic school children were not able to express their attitude towards this question („do not know“). The comparison of results of both groups (irrespective of those that had no opinion) shows statistically significant difference ($x^2 = 4,57$, $p = 0,03$, $df = 1$) and allows the conclusion that ca-

tholic school children understand the value of unborn life more maturely and have a more responsible attitude towards abortion.

A question may raise that maybe all analyzed attitudes are influenced not by school training but personal religious position. However, the investigation results show that among the respondents of both types of schools in respect of faith there is no statistically significant difference ($\chi^2 = 2$, $p = 0,16$, $df = 1$). 83,3% of the catholic and 70,5% of non-catholic school children think they believe in God. This is quite a high rating, thus it may be presumed that declaration of personal faith does not mean that it is experienced so meaningfully as to have a remarkable influence on personal valuable attitudes. Training in catholic schools nurtures more the youngsters both in respect of giving a sense to faith and in respect of forming the valuable attitudes.

This investigation at least in part reveals influence of a catholic school on value training of the contemporary youth. This subject, without doubt, requires more and thorough investigations. However, it is obvious that the role of a catholic school in the field of training family values is weighty and significant. Family training, nurturance and preservation is an important and effective task of the catholic training that helps to resist the pseudo values emerging in our culture and having a positive influence on valuable-moral decisions of the youth.